

<https://dx.doi.org/10.30510./psi.2022.329119,3094>

Abstract

A Salafi refers to a group of Sunni Muslims who adhere to the religion of Islam and consider themselves followers of the righteous Salaf and in their actions and beliefs follow the Prophet of Islam, his companions and followers. The Salafis consider only the Qur'an and Sunnah as the sources of their rulings and decisions. Salafism has two main pillars: one is the return to the way of life and ideology of the righteous Salaf and finally the Sunnah of the Hijaz and especially the Sunnah of Medina 1400 years ago, and the second is the struggle against heresy, that is, everything that the Salafis consider new and contrary to tradition. Regarding Islam based on neo-Salafism, it should be acknowledged that neo-Salafism is based on new approaches in terms of principles and methods, and its emphasis is more on theological beliefs. And its founder is Ibn Taymiyyah Harrani. Now that the new Salafist current has come to power, a commitment to the former and traditional Salafist beliefs has undergone numerous changes and transformations. In a way that the neo-Salafis follow different methods in dealing with the theological and doctrinal ideas of the former Salafis.

بررسی وضعیت کارآمدی معلمان شهر قم بر اساس الگوی معلم کارآمد متناظر به سند تحول بنیادین و برنامه راهبردی دانشگاه فرهنگیان

یاسینه جمالو^۱

تاریخ دریافت: 1401/4/10

محمد رضا سرمدی^۲

تاریخ پذیرش: 1401/6/7

علیرضا فقیهی^۳

فائزه ناطقی^۴

چکیده

هدف اصلی این پژوهش تعیین میزان کارآمدی معلمان شهر قم بر اساس الگوی معلم کارآمد متناظر به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه راهبردی دانشگاه فرهنگیان بوده است. روش پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش اجرا، کمی، از نوع روش پیمایشی بوده است. جامعه آماری پژوهش معلمان دوره های مختلف تحصیلی ابتدایی و متوسطه شهر قم بوده که تعداد 380 نفر به روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای به عنوان نمونه انتخاب شده اند. ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه محقق ساخته بر گرفته از الگوی معلم کارآمد از پژوهش (جمالو و دیگران، 1399) بوده است که روایی و اعتبار پرسشنامه مورد بررسی و تایید قرار گرفته است. برای تحلیل داده ها از آزمون های آماری t تک گروهی و آزمون فریدمن در محیط نرم افزار SPSS استفاده شده است. یافته های پژوهش بیانگر این است که، بطور کلی وضعیت کارآمدی معلمان شهر قم از نظر ابعاد سه گانه معلم کارآمد، یعنی، باور و نگرش، توانایی و شایستگی و عملکرد و رفتار، در وضعیت مطلوبی قرار دارد. اما وضعیت معلمان در 22 مولفه از 80 مولفه معلم کارآمد، در وضعیت مطلوبی قرار ندارد و نیاز به توجه بیشتر دارد. این مولفه ها عبارتند از: 1- برخورداری از انگیزه قوی در انجام وظایف شغلی، 2- توانایی تولید محتوای آموزشی مناسب، 3- برخورداری از مهارت کار با وسایل و تکنولوژی های آموزشی، 4- آشنایی با ویژگی های و مراحل رشد کودک و نوجوان، 5- برخورداری از روحیه نقدپذیری 6- برخورداری از مهارت های پژوهش، 7- داشتن رفتار شاد و با نشاط، 8- آینده نگری و آینده پژوهی، 9- ارج نهادن به دست ساخته ها و پژوهش های دانش آموزی، 10- آموزش مهارت های زندگی در کنار تدریس موظف خود، 11- استفاده از فناوری های نوین آموزشی، 12- آموزش قانون پذیری و اخلاق مداری به دانش آموزان، 13- رویارویی مسئولانه و خردمندانه با تحولات اجتماعی، 14- استفاده از روش های تدریس فعال و خلاق، 15- ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی به دانش آموزان، 16- استفاده از تکنولوژی های مدرن آموزشی در فرایند یاددهی- یادگیری، 17- پژوهش محوری و ترویج روحیه پژوهشگری در دانش آموزان، 18- کیفیت بخشی به استفاده از مجلات رشد دانش آموز، 19- آموزش تفکر انتقادی به دانش آموزان، 20- پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان، 21- آموزش کارآفرینی و فراهم سازی زمینه کارآفرینی دانش آموزان 22- تحول آفرینی و سازنده گرایی.

کلیدواژه: الگوی معلم کارآمد، معلمان شهر قم، سند تحول بنیادین، برنامه راهبردی دانشگاه فرهنگیان، باور و نگرش، توانایی و شایستگی، عملکرد و رفتار.

^۱ دانشجوی دکتری، فلسفه تعلیم و تربیت، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، اراک، ایران
^۲ استاد، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه پیام نور مرکزی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
^۳ استادیار، دکتری فلسفه تعلیم و تربیت، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، اراک، ایران،

مقدمه

تعلیم و تربیت، فرآیندی پویا و تعاملی میان معلم و شاگرد است و تنها یک معلم کارآمد و نوآور می تواند آن را بر آورده نماید. معلم، محور تعلیم و تربیت رسمی است. نوع رفتار، گفتار و به طور کلی شخصیت معلم به عنوان عنصری کارآمد در تعلیم و تربیت همواره مورد توجه است. معلمان کارآمد باید دانش و مهارت های مورد نظر جهت دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت را داشته باشند. معلمان در حکم مهمترین منبع و مؤلفه در مدارس، در بالا بردن استانداردهای آموزشی نقشی تعیین کننده دارند. بهبود کارایی و عدالت آموزش مدرسه ای، تا اندازه زیادی بستگی به اطمینان خاطر از این موضوع دارد که معلمان به خوبی آماده شده، به حد کافی مهارت کسب کرده و دارای انگیزه بالایی باشند تا به بهترین وجه به وظایف خود عمل کنند.

درخواستهای جوامع از مدارس و معلمان، روز به روز پیچیده تر می شود. در حال حاضر، جامعه انتظار دارد که مدارس و معلمان به گونه ای اثربخش، با دانش آموزان برخورد کنند، نسبت به موضوعات فرهنگ و جنسیت حساس باشند، همزیستی و به هم پیوستگی اجتماعی را تقویت کنند، به شکلی مؤثر نسبت به دانش آموزان نابرخوردار و دانش آموزان دارای مسائل یادگیری یا رفتاری، واکنش نشان دهند، از فناوریهای نو استفاده کنند و همگام با حوزه های در حال توسعه دانش و رویکردهای نوین ارزیابی دانش آموزان، پیش بروند. معلمان باید بتوانند دانش آموزان را برای جامعه و اقتصادی آماده کنند که در آن، از آنها انتظار می رود تا یادگیرندگانی مستقل باشند؛ بتوانند و انگیزه

آن را هم داشته باشند که در طول زندگی خود به یادگیری ادامه دهند (رضایی، 1398).

مهمترین فعالیت بهسازی و توسعه نیروی انسانی مدارس از طریق آموزش معلمین میسر می شود. از همین رو توجه به برنامه های ارتقاء صلاحیت های حرفه ای معلمان همگام با تحولات جهانی در عصری که عصر دانایی و فناوری اطلاعات نامیده شده است از مهمترین بحث هایی است که توجه صاحب نظران را به خود جلب کرده است (سالاری زاده، 2012). کارآمد بودن معلم مرتبط با یک روش تدریس خاص نیست، بلکه مربوط به حالتی کلی است که به چگونگی ارتباط و برخورد با دانش آموزان و نوع رفتار معلم با آنها، تأثیر مستقیمی بر میزان کارآمدی و موفقیت معلم دارد. از این رو سست که بعضی از معلمان تأثیرات عمیقی بر شاگردان دارند و همیشه به عنوان یک الگوی بسیار محبوب در ذهن شاگردان باقی می ماند. بر این اساس کشورهای توسعه یافته و برخی از کشورهای در حال توسعه برنامه ها و فعالیت هایی را برای رویارویی با این تحولات ایجاد کرده اند. در همین راستا، معلمان قرن بیست و یک موظف به پرورش مهارت هایی هستند که به آنها امکان حداکثر استفاده از رایانه را به عنوان یک منبع آموزشی برای تقویت یادگیری دانش آموزان و آماده سازی آنها برای تسلط بر جامع ی فناوری پیشرفته می دهد، جامعه ای که در آن شیوه های زندگی، نگرش ها و مهارت های دانش آموزان روزانه به چالش کشیده می شود (راوب، آل- اوشیبات و ساولن¹، 2012). از منظر کمسیون بین المللی آموزش هیچ اصلاحی نمی تواند بدون همکاری و مشارکت فعال معلمان کارآمد، موفق شود؛ بنابراین یکی از مهم ترین اجزائی که نظام آموزش و پرورش بر پایه آن استوار بوده معلم است؛ به طوری که در سال های اخیر اغلب متخصصان و

¹ . Raob, Al-Oshaibat & Saw Lan,

سیاست‌گذاران تربیتی هرچه بیشتر دریافته‌اند که در مقایسه با سایر عوامل سخت-افزاری و نرم‌افزاری، هرگونه اصلاح و پیشرفت در کیفیت آموزشی دانش‌آموزان، به‌طور مستقیم به کیفیت عملکرد تربیتی و حرفه‌ای معلمان وابسته بوده است و به عبارت بهتر، کارآمدی آموزشی تا حدود زیادی به کارآمدی معلم بستگی دارد (آندرسون، ۱۹۹۹).

معلمان کارآمد باید دانش و مهارت‌های مورد نظر جهت دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت را داشته باشند. طبق نظر میدل^۱ (۱۹۸۲) برخورداری از دانش و مهارت‌های مختلف به نام شایستگی یا صلاحیت معلمان آورده می‌شود (آندرسون، ۱۹۹۹). به عقیده برونینگ و گلاور،^۳ معلمان خوب که از آن‌ها به نام معلمان کارآمد نام می‌بریم، قادرند قدرت تفکر دانش‌آموزان را پرورش داده، رشد او را تسهیل سازند و به خوبی از عهده اداره کلاس برآیند. برای تعیین وضعیت عملکرد معلمان کارآمد باید الگوی مطلوبی در اختیار داشت و ویژگی‌های معلم کارآمد را با تعمق، مورد بررسی و ارزیابی قرار داد (آتش‌پور، ۱۳۸۷). (هانتلی^۴ ۲۰۰۸)

شایستگی‌های معلمان را در سه حوزه دانش حرفه‌ای، عمل حرفه‌ای و تعهد حرفه‌ای تقسیم بندی کرده است. دانش حرفه‌ای شامل دانش مربوط به محتوا، شناخت دانش‌آموز و آگاهی از تدریس و عمل یادگیری است. عمل حرفه‌ای از طراحی یادگیری، ایجاد محیط یادگیری و سنجش و ارزشیابی تشکیل شده است و تعهد حرفه‌ای نیز در برگیرنده یادگیری حرفه‌ای، مشارکت، رهبری، ارزش‌ها، ارتباطات و اخلاقیات می‌باشد. خروشی، نصرافهانی، میرشاه جعفری و موسی‌پور (۱۳۹۶). در پژوهشی در مورد «مدل مفهومی شایستگی‌های مورد انتظار از معلمان» نشان دادند که یک معلم شایسته باید بر دانش تخصصی لازم و کافی به منظور راهبری و استقرار تحول در زمینه آموزش مسلط باشد. او باید معلمی خردورز باشد که توانایی جستجوگری و پژوهشگری در رفع و حل مسائل را داشته باشد و به مثابه کنشگر اجتماعی و مجتهد تربیتی در جریان تربیت فراگیران عمل کند. قهرمانی فرد و عباس زاده (۱۳۹۵) در پژوهشی با هدف طراحی الگوی بومی استانداردهای حرفه‌ای معلمان دوره متوسطه در محیط‌های یاددهی-یادگیری ۱۲ کلید مولفه استانداردهای حرفه‌ای، در نتیجه پایش محیطی و شبکه‌ای از منابع ملی و بین‌المللی استخراج کرده و روی ۱۰ حیطه استاندارد حرفه‌ای با ۴۴ زیرمؤلفه یا سنجه عملکرد حرفه‌ای بومی برای معلمان متوسطه به توافق و اجماع نسبی دست یافته‌اند که در قالب الگویی مفهومی-تجربی برای مدل بومی استانداردهای حرفه‌ای معلمان متوسطه اعتباربخشی و ارائه شده است. بشیری حدادان (۱۳۹۴)، در پژوهشی با عنوان «ادراک دانش‌آموزان از ویژگی‌های معلم کارآمد؛ یک بررسی پدیدارشناختی» به این نتایج نشان دادند که ۴ مفهوم اصلی را می‌توان از ویژگی‌های معلم کارآمد استخراج کرد که عبارتند از: ویژگی‌های شخصیتی، مدیریتی، تدریس و ارزشیابی. زمانی و آهنگری (۱۳۹۴)، در پژوهشی نشان دادند که دانش‌آموزان انتظار دارند که یک معلم خوب این خصوصیات را که شامل توانایی برقراری روابط مناسب با دانش‌آموزان، توانایی ایجاد اعتماد به نفس در دانش‌آموزان و توانایی برقراری انضباط در کلاس درس است را بعنوان مهم‌ترین خصوصیات دارا باشد. سلسبیلی و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیقی به این نتیجه رسیده‌اند که، معلم، اساسی‌ترین عنصر در نظام آموزش و پرورش می‌باشد که نقش الگو، مربی و راهنمایی دانش‌آموزان و هدایت‌کننده فرآیند تعلیم و تربیت را بر عهده دارد. میزان صلاحیت، کارآمدی، علاقه‌مندی و تسلط حرفه‌ای وی، تعیین‌کننده بازده فرایند یاددهی-یادگیری است؛ لذا در هر نظام آموزشی

¹ Middle

² Anderson

³ Brining and Glaser

⁴ Hantiy

توجه به معلمان و مجریان برنامه‌ها و طرح‌های آموزشی، به عنوان مهم‌ترین عامل موفقیت و یا شکست نوآوری‌های آموزشی تلقی شده است. معلم، حرفه‌ای تخصصی و حساس رابر عهده دارد و انتخاب معلم می‌یابد با دقت انجام شود و در جذب و نگهداری او سرمایه‌گذاری لازم صورت گیرد. نتایج پژوهش یاکولیک^۱ و نونان^۲ (2010) نشان می‌دهد، به منظور ارتقای کیفیت آموزشی لازم است یک الگو برای تربیت معلم طراحی شود که در آن، ترکیبی از شاخص‌های ورودی مانند برنامه درسی و آموزشی و خروجی مانند مهارت‌های خاص مدنظر قرارگیرد. پژوهش مارتینت^۳، ریموند^۴ و گیتیر^۵ (2001) به قابلیت‌های حرفه‌ای یک معلم کارآمد اشاره کرده است. با نگاهی نظام‌مند به مدل‌های مختلف درمی‌یابیم که هریک از مدل‌ها با توجه به مقتضیات نظام‌های آموزشی کشورهایی که از آنجا برخاسته‌اند تدوین شده‌اند و به نظر می‌رسد که در بستر کشورهای دیگر با توجه به ساختارها و فلسفه متفاوتی که بر نظام‌های آموزشی آن‌ها حاکم است، جوابگو نباشند. معیارهای معلم کارآمد و دارای صلاحیت و شایستگی، متناسب به فلسفه تعلیم و تربیت و اهداف هر جامعه‌ای مشخص می‌شود و مطابق با آن نسبت به جذب و نگهداری معلمان اقدام می‌گردد. در نظام تعلیم و تربیت ایران نیز، برای طراحی الگوی معلم کارآمد باید به فلسفه تربیتی حاکم بر نظام آموزشی توجه نمود. فلسفه تربیتی، اهداف، چشم‌انداز، ارزش‌ها، بیانیه‌ها و راهبردهای تحول در آموزش و پرورش در سند تحول بنیادین آموزش آمده است. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در حقیقت برنامه راهبردی آموزش و پرورش می‌باشد. یکی از گسترده‌ترین طرح‌های نرم‌افزاری است که با تاکید بر جنبه‌های کیفی، رابطه عناصر نظام در درون و با محیط پیرامون و مباحث ساختاری تدوین شده است. قلمرو سند عرصه‌های توسعه اعم از اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را در آموزش و پرورش دربر می‌گیرد و برای آن‌ها تعیین تکلیف می‌کند. این سند پایه، ملاک و راهنمای تصمیم‌گیری‌های اساسی برای هدایت، راهبردی، نظارت و ارزشیابی نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی به منظور تحقق تحولات محتوایی و ساختاری است (رعنایی، 1393). سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، به مثابه قانون اساسی برای تحولات همه‌جانبه و دراز مدت در سال 1390 به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و پرورش رسیده و در دستور کار وزارت آموزش و پرورش قرار گرفته است (شورای عالی آموزش و پرورش، 1391). جمالو، سرمدی، فقیهی و ناطقی (1399) در پژوهشی الگوی معلم کارآمد متناظر بر سند تحول بنیادین و برنامه راهبردی دانشگاه فرهنگیان جمهوری اسلامی را شناسایی و این الگو را در سه بعد باور و نگرش، توانایی و شایستگی و عملکرد و رفتار طراحی و اعتبار‌یابی نموده‌اند. در پژوهش مذکور 15 مولفه برای بعد باور و نگرش، 25 مولفه در زمینه توانایی و شایستگی و 40 مولفه در ارتباط با عملکرد و رفتار شناسایی و تعریف شده است. در این پژوهش وضعیت عملکرد معلمان شهر قم با توجه به الگوی معلم کارآمد متناظر به سند تحول بنیادین و برنامه راهبردی دانشگاه فرهنگیان، برگرفته از پژوهش جمالو و دیگران (1399) مورد بررسی قرار گرفته است. شهر قم یکی از شهرهای مذهبی ایران و محل سکونت و زندگی تعداد زیادی از روحانیون و خانواده‌های آنها می‌باشد و میزان حساسیت نسبت به وضعیت تعلیم و تربیت و عملکرد معلمان بیش از دیگر شهرها احساس می‌شود. در این پژوهش عملکرد معلمان در سه بعد باور و نگرش، توانایی و شایستگی و عملکرد و رفتار و 80 مولفه زیر مجموعه این ابعاد مورد سنجش قرار گرفته است.

1. Yackulic

2. Nonnan

3. Martinet

4. Raymond

5. Gauthier

روش

روش این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش اجرا و نوع داد ها، کمی و پیمایشی بوده است. جامعه آماری معلمان مدارس ابتدایی و متوسطه و اساتید دانشگاه فرهنگیان بوده است، که تعداد 380 نفر به روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای به عنوان نمونه انتخاب شده اند. روش گردآوری داده ها به روش میدانی و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته بر گرفته از الگوی معلم کارآمد، جمالو و دیگران (1399) انجام شده است. این پرسشنامه شامل 80 سوال بر اساس طیف 5 رتبه ای لیکرت است، که تعداد 15 سوال در زمینه بعد باور و نگرش، 25 سوال در زمینه بعد توانایی و شایستگی و 40 سوال در زمینه عملکرد و رفتار را شامل می شود. روایی محتوایی پرسشنامه بر اساس نسبت روایی محتوایی CVR¹ لاوشه² و نظر سنجی از 15 نفر از خبرگان مورد ارزیابی قرار گرفته است و از وجود حداقل نسبت های لازم روایی (بالای 0/49) برخوردار بوده است. پایایی پرسشنامه با اجرای آزمایشی بر روی 20 نفر و محاسبه ضریب پایایی آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفته است. ضرایب آلفای کرونباخ برای هر یک از خرده مقیاس های باور و نگرش، توانایی و شایستگی، عملکرد و رفتار و روایی کلی به ترتیب ضرایب 0/89، 0/85، 0/89 و 0/90 بدست آمده است که بیانگر پایایی بالای پرسشنامه است. در تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون های آماری t تک گروهی و فریدمن و شاخص های توصیفی، با استفاده از نرم افزار SPSS استفاده شده است.

¹.Content Validity Ratio².Law she

با توجه به ابعاد و مولفه‌های معلم کارآمد، میزان کارآمدی معلمان شهر قم در چه حد است؟ میزان کارآمدی معلمان، با توجه به ابعاد و مولفه‌های معلم کارآمد، به روش پرسشنامه مورد سنجش و توصیف قرار گرفته است. وضعیت معلمان در هر یک از ابعاد و مولفه‌های مربوطه در ادامه آمده است.

جدول (1) میانگین مولفه‌های معلم کارآمد در بعد باور و نگرش

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	گویه‌های باور و نگرش
0/17	4/97	380	اعتقاد به جایگاه قرآن و سیره معصومین(ع) در تعلیم و تربیت
0/86	4/44	380	پایبندی به قانون اساسی کشور
0/76	4/4	380	باور به نقش تربیتی اماکن مذهبی و زیارتی
0/76	4/38	380	وطن دوستی و دوری از خودبیگانگی فرهنگی
0/83	4/33	380	ارزش قائل شدن برای وحدت ملی و انسجام فرهنگی
0/78	4/26	380	باور به اندیشه‌های امام خمینی (ره)
1/06	4/07	380	با توجه به ویژگی‌های فطری و خدادادی دانش‌آموزان
0/85	4/05	380	داشتن روحیه ظلم ستیزی و حمایت از مظلومین
0/83	4/02	380	داشتن روحیه جمع‌گرایی و جهانی فکر کردن
1/03	4	380	جامعیت‌نگری به ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت
1/06	3/92	380	اعتقاد به نقش انقلاب اسلامی در اصلاح جامعه
1/05	3/85	380	تکلیف‌گرایی و مسئولیت‌پذیری
0/95	3/84	380	نگاه هنری و زیباشناسانه به آفریده‌های الهی
1/08	3/77	380	برخورداری از روحیه امیدواری و دوری از یاس و ناامیدی
1/15	3/43	380	برخورداری از انگیزه قوی در انجام وظایف شغلی

جدول (2) مقایسه میانگین مولفه‌های معلم کارآمد در بعد باور و نگرش با میانگین مورد انتظار

متغیر مورد مطالعه	تعداد	میانگین پاسخها	میانگین مورد انتظار	t	df	sig
باور و نگرش	380	3	4/11	47/38	379	0/0001

با توجه به داده‌های مندرج در جدول (2)، ($t = 47/38$ و $sig = 0/0001$) است، که نشان می‌دهد تفاوت معناداری بین میانگین پاسخها (4/11) با میانگین مورد انتظار (3) وجود دارد. میانگین بدست آمده بطور معناداری بالاتر از میانگین مورد انتظار (نمره متوسط) است.

جدول (3) آزمون فریدمن

متغیرها	وضعیت موجود
تعداد	380
خی دو	935/434
درجات آزادی	14
sig	0.0001

با توجه به مقادیر خی دو و سطح معناداری (935/434 و 0/0001) بین مولفه های باور و نگرش معلم کارآمد تفاوت وجود دارد. میانگین وضعیت مولفه های، اعتقاد به جایگاه قرآن و سیره معصومین (ع) در تعلیم و تربیت، پایبندی به قانون اساسی کشور، باور به نقش تربیتی اماکن مذهبی و زیارتی، وطن دوستی و دوری از خودبیبگانگی فرهنگی و ارزش قائل شدن برای وحدت ملی و انسجام فرهنگی، در صدر مولفه ها قرار دارند و مولفه های برخوردار از انگیزه قوی در انجام وظایف شغلی، برخوردار از روحیه امیدواری و دوری از یاس و ناامیدی، نگاه هنری و زیباشناسانه به آفریده های الهی، تکلیف گرایی و مسئولیت پذیری و اعتقاد به نقش انقلاب اسلامی در اصلاح جامعه، نسبت به بقیه مولفه ها، وضعیت مناسبی ندارند و در رده های آخر جدول مولفه ها قرار گرفته اند.

جدول (4) میانگین مولفه های معلم کارآمد در بعد توانایی و شایستگی

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	گویه های توانایی و شایستگی
0/87	4/39	380	برخورداری از مهارت های اداره کلاس درس
0/83	4/32	380	پاکدامنی و برخورداری از حیا و عفت
0/81	4/31	380	برخورداری از شایستگی های اعتقادی و عبادی
0/76	4/29	380	برخورداری از ویژگیهای شخصیتی متعادل و سالم
0/87	4/22	380	بروز بودن اطلاعات حرفه ای و مهارتی
0/94	4/21	380	برخورداری از دانش های تخصصی شغلی رشته خود
0/78	4/18	380	آشنایی با سبک های یادگیری و شیوه های تفکر
1/01	4/16	380	برخورداری از سلامت جسمانی
0/91	4/14	380	آشنایی با ساحت های شش گانه آموزش و پرورش
0/74	4/14	380	برخورداری از اخلاق اسلامی
0/76	4/13	380	برخورداری از مهارت های سنجش و ارزشیابی
0/85	4/12	380	توانایی برقراری تعامل سازنده با انجمن های علمی و تخصصی
0/79	4/07	380	برخورداری از دانش عمومی و اطلاعات کلی سیاسی-اجتماعی
0/84	4/07	380	برخورداری از روحیه قناعت و مدیریت مالی
0/77	4/03	380	برخورداری از مهارت های مشاوره و راهنمایی
1/1	3/07	380	آشنایی با فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی
1/07	3/68	380	آشنایی با نقاط قوت و فرصت های استفاده از رسانه های ارتباط جمعی
0/91	3/62	380	برخورداری از جایگاه اجتماعی و فرهنگی مورد پذیرش جامعه
1/13	3/61	380	برخورداری از کرامت ذاتی و رفتاری
1/05	3/55	380	آشنایی با آسیب ها و نقاط ضعف و تهدیدهای رسانه های ارتباط جمعی
1/01	3/44	380	برخورداری از روحیه نقدپذیری
1/24	3/44	380	آشنایی با ویژگی های و مراحل رشد کودک و نوجوان
1/19	3/37	380	برخورداری از مهارت کار با وسایل و تکنولوژی های آموزشی
1/2	3/12	380	توانایی تولید محتوای آموزشی مناسب
1/03	2/98	380	

جدول (5) مقایسه میانگین ابعاد و مولفه های معلم کارآمد در بعد توانایی و شایستگی از نظر متخصصان

با میانگین مورد انتظار

متغیر مورد مطالعه	تعداد	میانگین پاسخها	میانگین مورد انتظار	t	df	sig
توانایی و شایستگی	380	3	3/89	47/36	379	0/0001

با توجه به داده های مندرج در جدول (5)، ($t = 47/36$ و $sig = 0/0001$) است، که نشان می دهد تفاوت معناداری بین میانگین پاسخها (3/89) با میانگین مورد انتظار (3) وجود دارد. میانگین بدست آمده بطور معناداری بالاتر از میانگین مورد انتظار (نمره متوسط) است.

جدول (6) آزمون فریدمن

متغیرها	وضعیت موجود
تعداد	380
خی دو	1/359
درجات آزادی	24
sig	0/0001

با توجه به مقادیر خی دو و سطح معناداری (1/359 و 0/0001) بین مولفه های توانایی و شایستگی های معلم کارآمد تفاوت وجود دارد. وضعیت معلمان در مولفه های، برخورداری از مهارت های اداره کلاس درس، پاکدامنی و برخورداری از حیا و عفت، برخورداری از شایستگی های اعتقادی و عبادی، برخورداری از ویژگیهای شخصیتی متعادل و سالم و بروز بودن اطلاعات حرفه ای و مهارتی، در صدر جدول قرار دارد و وضعیت آنان در مولفه های، توانایی تولید محتوای آموزشی مناسب، برخورداری از مهارت کار با وسایل و تکنولوژی های آموزشی، آشنایی با ویژگی های و مراحل رشد کودک و نوجوان، برخورداری از روحیه نقدپذیری و برخورداری از مهارت های پژوهش، نسبت به بقیه مولفه ها در انتهای جدول قرار دارد.

جدول (7) میانگین ابعاد و مولفه های معلم کارآمد در بعد عملکرد و رفتار

انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	گویه های عملکرد و رفتار
0/81	4/53	380	مسئولیت پذیری و ترویج مسئولیت پذیری در دانش آموزان
0/81	4/42	380	توجه به اعمال عبادی و مذهبی و ترغیب دانش آموزان به واجبات
0/95	4/38	380	رعایت تفاوت های فردی در فرایند تعلیم و تربیت
0/74	4/33	380	تعالی بخشی فرهنگ غنی اسلامی - انقلابی
0/81	4/28	380	ارائه رفتار الگویی امین و بصیر
0/79	4/28	380	تلاش برای پرورش عقلانیت و بصیرت در دانش آموزان
0/71	4/27	380	رفتار عادلانه با دانش آموزان در ابعاد کمی و کیفی
0/84	4/26	380	توجه به هویت اسلامی - ایرانی در برخورد با دانش آموزان
0/79	4/25	380	مهرورزی با دانش آموزان و والدین
0/73	4/24	380	توجه به مصالح ملی کشور در فرایندهای یاددهی و یادگیری
0/79	4/2	380	هدایت دانش آموزان متناسب با فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی
0/87	4/16	380	برقراری روابط انسانی مطلوب با همکاران
0/74	4/11	380	تکریم جایگاه خانواده و ارتباط موثر با خانواده دانش آموزان
0/84	1/1	380	استفاده از نقش نهادهای مذهبی در فرایند تعلیم و تربیت
0/75	4/08	380	فراهم سازی زمینه کسب شایستگی پایه دانش آموزان
0/79	4/06	380	تعامل با مسئولین اماکن فرهنگی و مذهبی جهت استفاده از فرصت های تربیتی آن اماکن
0/81	4/03	380	توجه به منافع فردی و اجتماعی دانش آموزان در فرایند یاددهی - یادگیری
0/91	4/03	380	ترویج فرهنگ همیاری و فعالیت های خیریه در بین دانش آموزان و والدین
1/07	4/01	380	پرهیز از اسراف در استفاده از منابع و امکانات
0/88	3/97	380	توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی در رسالت های آموزشی و تربیتی
1/24	3/97	380	توجه به جایگاه زبان و ادبیات فارسی و پالوده سازی زبان فارسی از لغات بیگانه
1/33	3/92	380	رعایت قناعت و انضباط مالی
1/29	3/42	380	ترویج فرهنگ ولایت مداری
1/32	3/37	380	ترویج سبک زندگی اسلامی بین دانش آموزان
1/2	3/32	380	داشتن رفتار شاد و با نشاط
1/17	3/29	380	آینده نگری و آینده پژوهی
1/33	3/29		
1/39	3/26		
1/18	3/21		
1/35	3/21		

1/24	3/1	ارج نهادن به دست ساخته ها و پژوهش های دانش آموزی
1/39	3/03	آموزش مهارت های زندگی در کنار تدریس موظف خود
1/32	3	استفاده از فناوری های نوین آموزشی
1/07	2/73	آموزش قانون پذیری و اخلاق مداری به دانش آموزان
1/05	2/45	رویارویی مسئولانه و خردمندانه با تحولات اجتماعی
1/06	2/41	استفاده از روش های تدریس فعال و خلاق
1/03	2/36	ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی به دانش آموزان
1/12	2/32	استفاده از تکنولوژی های مدرن آموزشی در فرایند یاددهی- یادگیری
		پژوهش محوری و ترویج روحیه پژوهشگری در دانش آموزان
		کیفیت بخشی به استفاده از مجلات رشد دانش آموز
		آموزش تفکر انتقادی به دانش آموزان
		پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان
		آموزش کارآفرینی و فراهم سازی زمینه کارآفرینی دانش آموزان
		تحول آفرینی و سازنده گرایی

جدول (8) مقایسه میانگین ابعاد و مولفه های معلم کارآمد در بعد عملکرد و رفتار از نظر متخصصان با میانگین مورد انتظار

متغیر مورد مطالعه	تعداد	میانگین پاسخها	میانگین مورد انتظار	t	df	sig
عملکرد و رفتار	380	3	3/96	50/43	379	0/0001

با توجه به داده های مندرج در جدول (8)، ($t = 50/43$ و $sig = 0/0001$) است، که نشان می دهد تفاوت معناداری بین میانگین پاسخها (3/96) با میانگین مورد انتظار (3) وجود دارد. میانگین بدست آمده بطور معناداری بالاتر از میانگین مورد انتظار (نمره متوسط) است.

جدول (9) آزمون فریدمن

متغیرها	وضعیت موجود
تعداد	380
خی دو	4/076

با توجه به مقادیر خلی دو و سطح معناداری (1/076 و 0/0001) بین مولفه های عملکرد و رفتار معلم کارآمد تفاوت وجود دارد. وضعیت معلمان در مولفه های، مسئولیت پذیری و ترویج مسئولیت پذیری در دانش آموزان، توجه به اعمال عبادی و مذهبی و ترغیب دانش آموزان به واجبات، رعایت تفاوت های فردی در فرایند تعلیم و تربیت، تعالی بخشی فرهنگ غنی اسلامی - انقلابی و ارائه رفتار الگویی امین و بصیر، در صدر جدول و وضعیت مولفه های، تحول آفرینی و سازنده گرایی، آموزش کارآفرینی و فراهم سازی زمینه کارآفرینی دانش آموزان، پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان، آموزش تفکر انتقادی به دانش آموزان و کیفیت بخشی به استفاده از مجلات رشد دانش آموز، نسبت به بقیه مولفه ها در انتهای جدول قرار دارد و وضعیت مطلوبی ندارند.

بحث و نتیجه گیری

نتایج بدست آمده از این پژوهشگر، بیانگر این است که، میزان کارآمدی معلمان در ابعاد سه گانه، باور و نگرش، توانایی و شایستگی و عملکرد و رفتار به طور کلی بالاتر از حد متوسط و در حد مطلوبی قرار دارد. از بین مولفه های 15 گانه بعد «باور و نگرش»، میانگین مولفه «برخوردراری از انگیزه قوی در انجام وظایف شغلی» برابر با (3/43) است که در حد متوسط قرار دارد و بیانگر نامطلوب بودن وضعیت کارآمدی معلمان در این مولفه است. از بین 25 مولفه زیر مجموعه بعد «توانایی و شایستگی»، میانگین مولفه های، توانایی تولید محتوای آموزشی مناسب، برخورداراری از مهارت کار با وسایل و تکنولوژی های آموزشی، آشنایی با ویژگی های و مراحل رشد کودک و نوجوان، برخورداراری از روحیه نقدپذیری و برخورداراری از مهارت های پژوهش، کمتر از عدد (3/51) یعنی کرانه پایین حد زیاد، قرار دارد و بیانگر این است که وضعیت کارآمدی معلمان در این مولفه ها، مطلوب نیست. وضعیت معلمان در 40 مولفه زیر مجموعه بعد «عملکرد و رفتار» بجز، مولفه های زیر، که دارای میانگین کمتر از (3/51) هستند، مطلوب است. به عبارت دیگر، معلمان در مولفه های زیر، از بعد «عملکرد و رفتار»، وضعیت مطلوبی ندارند. 1- داشتن رفتار شاد و با نشاط، 2- آینده نگری و آینده پژوهی، 3- ارج نهادن به دست ساخته ها و پژوهش های دانش آموزی، 4- آموزش مهارت های زندگی در کنار تدریس موظف خود، 5- استفاده از فناوری های نوین آموزشی، 6- آموزش قانون پذیری و اخلاق مداری به دانش آموزان، 7- رویارویی مسئولانه و خردمندانه با تحولات اجتماعی، 8- استفاده از روش های تدریس فعال و خلاق، 9- ارائه خدمات مشاوره و راهنمایی به دانش آموزان، 10- استفاده از تکنولوژی های مدرن آموزشی در فرایند یاددهی - یادگیری، 11- پژوهش محوری و ترویج روحیه پژوهشگری در دانش آموزان، 12- کیفیت بخشی به استفاده از مجلات رشد دانش آموز، 13- آموزش تفکر انتقادی به دانش آموزان، 14- پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان، 15- آموزش کارآفرینی و فراهم سازی زمینه کارآفرینی دانش آموزان و 16- تحول آفرینی و سازنده گرایی. این یافته ها با نتایج عزیزاده و رضایی (1388) و همتی نژاد و همکاران (1388)، همخوانی دارد. نتایج این پژوهش ها بیانگر این است که، وضعیت منزلت اجتماعی حرفه معلمی در دوره ای سی ساله، رو به کاهش بوده است. معلمان متناسب با نتایج ارزشیابی مورد تشویق و اصلاح قرار نمی گیرند. شیوه ارزشیابی معلمان، باعث کاهش انگیزه شغلی در آنان شده است.

منابع:

- آتش پور سیدحمید. (1387). بررسی و تبیین معلم کارآمد. مجله پژوهشی آموزشی مدارس کارآمد شماره دوم صص 77.
- بشیری حدادان، کلثوم. (1394). ادراک دانش‌آموزان از ویژگی‌های معلم کارآمد؛ یک بررسی پدیدارشناختی. همایش بین‌المللی روانشناسی و فرهنگ زندگی.
- خروشی، پوران، نصرافهانی، احمدرضا، میرشاه جعفری، سیدابراهیم، موسی پور، نعمت‌اله. (1396). مدل مفهومی شایستگی‌های مورد انتظار از دانش‌جو معلمان در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان بر اساس دیدگاه صاحب نظران. *مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی*، دوره 7، شماره 18؛ از صفحه 169 تا صفحه 199.
- جمالو، یاسینه، سرمدی، محمد رضا، فقیهی، علیرضا، ناطقی، فائزه. (1399). الگوی معلم کارآمد بر اساس سند تحول بنیادین و برنامه راهبردی دانشگاه فرهنگیان، رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی اراک.
- دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، (1391)، *برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران*، تهران: وزارت آموزش و پرورش.
- زمانی، رویا، آهنگری، سعیده. (1394). ویژگی‌های یک معلم زبان انگلیسی کارآمد از دیدگاه دانشجویان. *پژوهش‌های آموزشی و کاربردی زبان انگلیسی*، دوره 8، شماره 16، از صفحه 199 تا صفحه 220.
- رضایی، منیره، (۱۳۹۸)، *شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان: گذشته، حال، آینده*، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۱۳۸.
- رعنائی، مجید. (1393)، *آخرین وضعیت عملیاتی شدن سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش*، خبرگزاری تسنیم، به نقل از سایت www.tasnimnews.com
- سلسبیلی و دیگران (1390) تحول بنیادین در دانشگاه فرهنگیان آموزش و پرورش و جایگاه دانشگاه فرهنگیان در آن، پژوهش - سلسبیلی، نادر آذرماهنامه فرهنگیان، شماره (9).
- قهرمانی فرد، کامیار؛ سید عباس زاده، میرمحمد، (1395)، طراحی و اعتباربخشی مدل بومی استانداردهای حرفه‌ای معلمان دوره دوم متوسطه (مطالعه آمیخته با جنبه‌های کیفی و کاربرد تکنیک دلفی)، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، دوره 4، شماره 2، صفحه 27-50.
- Anderson, L. W. (1999). *Increasing teacher effectiveness* (2nd ed). Paris: UNESCO International institute for educational planning.
- Huntly, Helen (2008). *Teachers' Work: Beginning Teachers' Conceptions of Competence*, Thesis, Central Queensland University. *The Australian Educational Researcher*, 35(1), 125-145

- Martinet, M. A. Raymond, D. & Gauthier, C. (2001). *Set out 12 professional teacher competencies in teacher training orientation professional competencies*, The Ministry of education of Québec
- Yackulic R. A. & Nonnan, A. (2010). Quality Indicator for Teacher Training in Canada. *Pan-Canadian Education Research Agenda Symposium Teacher*, 13(2), 14-21
- Raob, I., Al-Oshaibat, H., and Saw Lan, O. (2012). A Factor Analysis of Teacher Competency in Technology. *New Horizons in Education*, 60(1), 13-22.
- Salarizadeh, B. (2012). *The effect of in-service education on promoting the professional qualifications of secondary teachers in Roodbar South in 2010-2011*. Master thesis. Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Tehran.